

CHAPTER

2

การพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้อง กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

Sustainable Development Issue
in Democratic Regime

นันทนา เลิศประสพสุข*

ภัครดา ฉายอรุณ**

---

* อาจารย์ รองศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน

** อาจารย์ ดร., คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต
กำแพงแสน

บทคัดย่อ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นดำเนินควบคู่ไปกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และในกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจในโลกปัจจุบันต่างให้ความสนใจกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่ทำให้ความมั่งคั่งของประเทศต่อประชากรไม่ลดลง โดยการทดแทนกันหรืออนุรักษ์แหล่งที่มาของความมั่งคั่ง ได้แก่ ทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และ ทุนธรรมชาติ ซึ่งมีที่มาของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางว่าด้วยทุน มี 2 แนวคิด ดังนี้

การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยแนวคิดทุนธรรมชาติ (Natural Capitalism)
ทุนนิยมธรรมชาติ วางอยู่บนพื้นฐานของการให้ความเคารพและการเรียนรู้การระเบียบกฎเกณฑ์ของสิ่งต่าง ๆ ทางธรรมชาติมากกว่าการเข้าไปแทนที่ธรรมชาติด้วยความฉลาดของมนุษย์ รากฐานของแนวคิดนี้มาจากนักวิชาการสองกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกาและทวีปยุโรป ในประเทศสหรัฐอเมริกา พอล ฮอว์เคน (Paul Hawken) เขียนหนังสือ “Ecology of Commerce” ในปี ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) ในประเทศเยอรมนี ชาวอเมริกันชื่อ อะมอรีและฮันเตอร์ ลัฟวินส์ (Amory and Hunter Lovins) และ เอิสท์ ไวซ์ซิงเกอร์ ชาวเยอรมัน เขียนหนังสือ Factor Four

การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยกลไกตลาด บริษัทข้ามชาติได้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยองค์การสหประชาชาติได้จัดตั้งโครงการ “ผลสะเทือนโลก” (Global Impact) เพื่อชักนำบริษัทข้ามชาติเข้าร่วมขบวนการของประชาสังคมโลกเพื่อสร้างสันติภาพ บริษัทข้ามชาติต่าง ๆ ได้รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบทางสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น สภาธุรกิจโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ให้ความสำคัญแก่ระบบตลาด เห็นว่ากลไกตลาดสามารถสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนได้โดยได้เสนอรายงานที่องค์การสหประชาชาติในชื่อที่ว่า “ความยั่งยืนโดยตลาด: กุญแจแห่งความสำเร็จเด็ดประการ” (Sustainability Through the

Market: Seven Keys to Success) และโออีซีดีหรือองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD-Organization for Economic Cooperation and Development) ซึ่งเป็นสถาบันทางวิชาการของประเทศพัฒนาแล้ว มีสมาชิก 30 ประเทศ (นับจนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2543 หรือ ค.ศ. 2000) ก่อตั้งขึ้นด้วยเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศของประเทศสมาชิกและเพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตามหนทางทุนนิยม โออีซีดีเป็นองค์การหนึ่งที่ทำให้ความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยในปี พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) ได้จัดประชุมสภาโออีซีดีระดับรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายเพื่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน การประชุมนี้มีข้อสรุปที่สำคัญ 3 ประการซึ่งมีสาระสอดคล้องกันกับแนวทางของสภาธุรกิจโลกานั้นคือ โดยพื้นฐานเห็นพ้องว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนควรเป็นการผสมผสานเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันได้อย่างสมดุล แต่ก็โน้มไปในทางให้ความสำคัญแก่ด้านเศรษฐกิจค่อนข้างสูง และเป็นข้อสรุปให้รัฐบาลนำไปปฏิบัติ ไม่ใช่บริษัทข้ามชาติเอกชนในกรณีสภาธุรกิจโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนาที่ยั่งยืน/ ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

The Democratic Regime had been processed along with the capitalism business activities. And in the current flow of the global economic development, attention was paid into the sustainable development concept.

Sustainable Development was the development that remained the national wealth per populations by the replacement or preservation for the sources of wealth such as the capital generated from human, human capitalism, social capitalism and natural capitalism.

The background of the sustainable development concept according to capital guideline consists of two following concepts.

Sustainable development by Natural Capitalism.

Natural Capitalism was based on respect and learning from the manner and regulations of things nature rather than to replace the nature with the human wise. The root of this concept came from two groups of academician in the US and Europe. In the United States, Paul Hawken wrote the book named “Ecology of Commerce” in 1993 while in Germany, the American named Amory and Hunter Lovins and the German named Ernst Weizsäcker wrote the book “Factor Four: Doubling Wealth, Halving Resource Use” in 1995.

Sustainable development by marketing mechanism.

Multinational Corporation played the crucial role in processing the sustainable development by the United Nations had established the Global Impact project to persuade the multinational corporations to join in the world social population procedure to form peace. The multinational corporations had gathered to set up any organizations to show their social responsibility and sustainable development. For example, World Business Council for Sustainable Development paid attention to the market system and considered that the market mechanism could form the sustainable development by submitting the report to the United Nation namely “Sustainability Through the Market: Seven Keys to Success”; OECD-Organization for Economic Cooperation and Development) which is the academic institution

of the developed countries with 30 member nations (since December 2000). It was established by the international political reasons of the member countries to be the model for the development according to capitalism. OECD is another organization that paid attention to the sustainable development by in 2001 set host the OECD conference in the ministers level related to the sustainable development policy. This meeting gave three main conclusions with the contextual conformance with the guideline of the World Business Council for Sustainable Development that was basically agreed that sustainable development should be the balancing mixed between economic, social and environment but it tended to pay high attention to the economic. This was the conclusion for the government to bring it to practice not like the multinational corporations as in the case of for the World Business Council Sustainable.

Keywords: Sustainable development/ Democratic Regime

บทนำ

เป็นที่ทราบกันแล้วว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นดำเนินควบคู่ไปกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และในกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจในโลกปัจจุบันต่างให้ความสนใจกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนาที่ทำให้ความมั่งคั่งของประเทศต่อประชากรไม่ลดลง โดยการทดแทนกันหรืออนุรักษ์แหล่งที่มาของความมั่งคั่ง ได้แก่ ทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และ ทุนธรรมชาติ

โดยทั่วไป ทุนธรรมชาติจะประกอบด้วย 3 ส่วน คือ หลักทุน (Stock) ของทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน และระบบนิเวศ แต่ละส่วนจะทำหน้าที่สำคัญใน

ระบบเศรษฐกิจ มีความสำคัญต่อมนุษยชาติ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ อย่างน้อยทุนธรรมชาติจะทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งในหน้าที่สำคัญ 3 ประการต่อไปนี้

หน้าที่เป็นทรัพยากร (resource functions) ครอบคลุมทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงไปใช้ในระบบเศรษฐกิจเพื่อแปลงเป็นสินค้าและบริการเพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติ เช่น แหล่งแร่ ไม้จากป่าธรรมชาติ และปลาน้ำลึก ฯลฯ

หน้าที่เป็นที่รองรับของเสีย (sink functions) รองรับของเหลือที่ไม่ต้องการจากกระบวนการผลิตและบริโภค เช่น ไอเสียจากการเผาไหม้หรือขบวนการเคมี น้ำที่ใช้ในการชำระล้าง บรรจุภัณฑ์และของที่ไม่ใช้แล้วของเสียเหล่านี้อาจถูกปล่อยสู่บรรยากาศ น้ำ (รวมน้ำทะเล) หรือ ผังในดิน เราเรียก บรรยากาศ น้ำ และดินว่าเป็นแหล่งรองรับของเสีย (sinks)

หน้าที่ให้บริการ (service functions) เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตรวมทั้งมนุษย์ มิติที่สำคัญของการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย คือ อากาศสำหรับหายใจ และน้ำสำหรับดื่ม ซึ่งเรียกว่า หน้าที่คำนวณการดำรงชีวิต (Survival functions) ถ้าหน้าที่นี้ต้องลดถอยลงทั้งปริมาณและคุณภาพ ความหลากหลายทางชีวภาพและเผ่าพันธุ์มนุษย์จะถูกกระทบ หน้าที่ให้บริการของทุนธรรมชาติยังมีลักษณะอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการคำนวณการดำรงชีพ ได้แก่ การเพิ่มคุณภาพชีวิต เช่น การมีทัศนียภาพที่น่ารื่นรมย์สำหรับการพักผ่อน ซึ่งเรียกว่า หน้าที่ให้สุนทรียภาพ (Amenity functions)

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มี 2 แนวคิดดังต่อไปนี้

1. **การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยแนวคิดทุนธรรมชาติ (Natural Capitalism)** (อนุช อภาภิรม, 2545, หน้า 44-48) เกิดจากการประสานแนวคิดกันระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมกับบริษัทข้ามชาติ บนความเห็นพื้นฐานว่า หากเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของระบบทุนนิยมซึ่งมีความ

สามารถพิเศษในตัวอยู่แล้วเสียใหม่ และใช้ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะในด้านวิศวกรรมการออกแบบสิ่งของเครื่องใช้และการผลิตแล้ว ก็จะสามารถทำให้ระบบทุนนิยมกับระบบนิเวศไปด้วยกันได้ เป็นแบบทุนนิยมธรรมชาติ โดยการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีลักษณะคล้ายสิ่งมีชีวิต และเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป และอาศัยวิสัยทัศน์ ความเห็นแจ้ง การทดลอง และการปฏิบัติของผู้คนนับพันล้าน ทั้งยังต้องการความรู้ความสามารถของคนทุกคนทั้งด้านเทคนิค การลงทุนทางธุรกิจและการนำทางการเมืองที่ซื่อสัตย์ เอื้ออาทร และมีความรัก

รากฐานของแนวคิดนี้มาจากนักวิชาการสองกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา และทวีปยุโรป ในประเทศสหรัฐอเมริกา พอล ฮอว์เกน (Paul Hawken) เขียนหนังสือ “Ecology of Commerce” ในปี ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) ในประเทศเยอรมนี ชาวอเมริกันชื่อ อะมอรีและฮันเตอร์ ลัฟวินส์ (Amory and Hunter Lovins) และ เอิสท์ ไวซ์ซิกเกอร์ ชาวเยอรมัน เขียนหนังสือ “Factor Four: Doubling Wealth, Halving Resource Use” เมื่อปี ค.ศ. 1995 และตีพิมพ์ฉบับภาษาอังกฤษในปี ค.ศ. 1997 และต่อมา พอล ฮอว์เกน กับ อะมอรี และฮันเตอร์ ลัฟวินส์ โดยการสนับสนุนขององค์การพัฒนาเอกชนสองแห่งที่ร่วมมือกับบริษัทข้ามชาติ คือ Wuppertal Institute ในประเทศเยอรมนี และ Rocky Mountain Institute ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เขียนหนังสือ “Natural Capitalism” ในปี ค.ศ. 1999 ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นมาโดย Earthscan (London) and Little Brown (New York) สำหรับ อะมอรี ลัฟวินส์ ปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการ Rocky Mountain Institute

“The Ecology of Commerce” (พาดิษย์นิเวศ) โดย พอล ฮอว์เกน นักธุรกิจเฟอร์นิเจอร์ผู้บุกเบิกกระบวนทัศน์เรื่อง “ทุนนิยมธรรมชาติ” หนังสือนี้ นำเสนอว่า อุตสาหกรรมแบบที่ดำเนินอยู่กำลังทำลายโลกอย่างเป็นระบบ และคนกลุ่มเดียวที่มีอำนาจหยุดยั้งกระบวนการณ์นี้คือ เหล่านักอุตสาหกรรมเอง

เรย์ แอนเดอร์สัน (Ray Anderson) ซีอีโอของอินเตอร์เฟซ (Interface) บริษัทพรมพื้นล้านสัญชาติอเมริกัน เป็นผู้ใช้ความทุ่มเทอย่างมากในการผนวกจิตสำนึกรักษ์โลกเข้ากับการทำธุรกิจเชิงรุกอย่างกลมกลืนและต่อเนื่องยาวนาน นับทศวรรษ จนพิสูจน์ให้โลกเห็นว่า การลงทุนเป็นบริษัทเขียวจริงนั้นไม่ได้เป็นแค่ “สิ่งที่ถูกต้อง” หากยังเป็น “สิ่งฉลาด” สำหรับธุรกิจ ส่งผลให้ได้รับการขนานนามจากสื่ออย่างกว้างขวางว่าเป็น “ซีอีโอที่เขียวที่สุดในอเมริกา” แอนเดอร์สันคิดค้นระบบวัดผลงานด้านสิ่งแวดล้อมชื่อ EcoMetrics ในปี ค.ศ. 1994 ระบบนี้ประเมินและรายงานปริมาณ ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน วัสดุที่บริษัทใช้ในแต่ละปี ปริมาณผลิตภัณฑ์และขยะจากกระบวนการผลิต สัดส่วนวัสดุรีไซเคิลที่ใช้และดัชนีอื่น ๆ อีกหลายสิบตัว นอกจากนั้น บริษัทยังวัดผลงานด้านสังคมด้วยระบบ Sociometrics ตัวอย่างดัชนีที่ใช้วัด เช่น เวลาและเงินที่บริษัทใช้ในการจัดอบรมเกี่ยวกับธุรกิจที่ยั่งยืน การกุศล และงานอาสาสมัคร ข้อมูลทั้งหมดเปิดเผยบนเว็บไซต์ของบริษัท (สฤณี อาชวานันทกุล, 2552, หน้า 25-26)

ทุนนิยมธรรมชาติ วางอยู่บนพื้นฐานของการให้ความสำคัญและการเรียนรู้จากระเบียบกฎเกณฑ์ของสิ่งต่าง ๆ ทางธรรมชาติมากกว่าการเข้าไปแทนที่ธรรมชาติด้วยความฉลาดของมนุษย์ ทุนนิยมธรรมชาติได้เปลี่ยนจุดเน้นที่สำคัญจากประสิทธิภาพมนุษย์ ซึ่งหมายถึง ความสามารถของคนงานหรือพนักงานที่จะผลิตสินค้าและบริการจำนวนหนึ่งในหนึ่งหน่วยเวลา มาเป็นการเน้นประสิทธิภาพทางทรัพยากรหรือที่ใช้ศัพท์ว่า ประสิทธิภาพนิเวศ (Eco-efficiency) ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรให้มากที่สุด เป็นต้นว่า ในปัจจุบัน ประมาณครึ่งหนึ่งหรือสามในสี่ของทรัพยากรนั้นเสียเปล่าไป ดังนั้น หากเพิ่มประสิทธิภาพสี่เท่าตัว (Factor Four) ก็จะสามารถประหยัดทรัพยากรได้ถึงร้อยละ 75 ถ้าเพิ่มประสิทธิภาพได้สิบเท่าตัว (Factor Ten) ก็จะประหยัดทรัพยากรได้ถึงร้อยละ 90

การปรับกระบวนการทัศน์ของระบบทุนนิยมเดิม สืบเนื่องจากทุนนิยมธรรมชาติเห็นว่า ระบบทุนนิยมเดิมมีชุดความคิดที่ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ดังต่อไปนี้

- 1) ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นได้ดีที่สุดในระบบการผลิตและการกระจายแบบตลาดเสรี ซึ่งกำไรที่หวนกลับมาลงทุนใหม่จะทำให้แรงงานและทุนเพิ่มความสามารถในการผลิตขึ้นอีก
- 2) ความได้เปรียบทางการแข่งขันจะเพิ่มขึ้น เมื่อโรงงานที่ใหญ่กว่าและมีประสิทธิภาพกว่า ผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในตลาดที่ขยายตัวออก
- 3) การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ทำให้ความอยู่ดีกินดีของประชาชนเจริญถึงขีดสุด
- 4) เมื่อเกิดการขาดแคลนทรัพยากรอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาก็จะก่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งอื่นขึ้นมาทดแทน
- 5) ความกังวลเรื่องสภาพของสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ แต่จะต้องให้สมดุลกับความต้องการของการเติบโตทางเศรษฐกิจ หากยังต้องการรักษามาตรฐานการครองชีพระดับสูงไว้

6) การลงทุนอย่างเสรีและพลังของตลาด จะจัดสรรให้ประชาชนได้ใช้ทรัพยากรอย่างดีที่สุดและเกิดประโยชน์สูงสุด

ดังนั้น จึงต้องปรับเป็น ชุดความคิดทุนนิยมธรรมชาติ ที่ถือว่าระบบชีวิตเป็นสิ่งสำคัญ และมีหลักการพื้นฐานดังนี้

1) สิ่งแวดล้อมไม่ใช่ปัจจัยการผลิตเล็กน้อย แต่เป็น “สิ่งที่ห่อหุ้มซึ่งจำกัด กำหนด และรักษาเศรษฐกิจทั้งหมดให้ยั่งยืน”

2) ปัจจัยที่จำกัดการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต ขึ้นอยู่กับการได้ใช้และการใช้ได้ของทุนธรรมชาติ (Natural Capital) โดยเฉพาะบริการในการรองรับชีวิต (Life supporting Service) ซึ่งไม่มีสิ่งใดทดแทนได้ และปัจจุบันไม่อาจหามูลค่าทางการตลาด

3) การเห็นผิดหรือการออกแบบทางระบบธุรกิจที่ไม่ดี การเพิ่มขึ้นของประชากร และแบบวิธีการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย เป็นสาเหตุเบื้องต้นของการสูญเสียทุนธรรมชาติ ซึ่งจะต้องศึกษาและจัดการเพื่อให้บรรลุเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

4) ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่ดีที่สุดในอนาคตจะเกิดได้ในระบบการผลิตและการกระจายผลผลิตที่เป็นประชาธิปไตยและมีตลาดเป็นฐาน ซึ่งจะทำให้มูลค่าของทุนทุกรูปแบบ สามารถนำมาตีค่าได้ ไม่ว่าจะเป็นทุนมนุษย์ ทุนเครื่องจักร ทุนการเงิน และทุนธรรมชาติ

5) กฎเกณฑ์ที่มีประโยชน์ที่สุดในการใช้คน เงิน และสิ่งแวดล้อม ก็คือการสร้างประสิทธิภาพสิ่งแวดล้อม

6) สวัสดิภาพของมนุษย์จะสามารถสนองได้ดีที่สุด โดยการปรับปรุงคุณภาพและการไหลของบริการที่ต้องการ แทนที่จะเป็นการเพิ่มปริมาณไหลเวียนของเงิน

7) ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับ การเข้าใจและการจัดการความไม่เท่าเทียมกันของรายได้และความสุขทางวัตถุ

8) การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการพาณิชย์ที่ดีที่สุดในระยะยาว กระทำได้โดยการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย และต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของประชาชน ยิ่งกว่าธุรกิจ

ยุทธศาสตร์สำหรับกระบวนทัศน์ใหม่ เพื่อที่จะบรรลุหลักการของทุนนิยมธรรมชาติข้างต้นจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ 4 ประการดังนี้

1) การเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตของทรัพยากร โดยการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุดและสร้างผลผลิตได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้ได้ผลผลิตเป็นสิบเท่าออกมา โดยผ่านเทคโนโลยีที่ดีกว่า ซึ่งได้ทำหน้าที่รับใช้กิจกรรมในอย่างเดียวกันได้ดีกว่า ด้วยการใช้งบประมาณที่มากกว่าแต่ใช้เงินน้อยลง ตัวแทนอันนี้สามารถที่จะช่วยลดการใช้ทรัพยากรครั้งล้าน ๆ ตันต่อปีอย่างน่าทึ่ง จากการหมดเปลืองของทรัพยากรไปสู่ผลภาวะ นั่นคือ รากของการลดทอนเกี่ยวกับระบบต่าง ๆ ของธรรมชาติลงมา ดังนั้น การประหยัดทรัพยากร

ลดทอนมลพิษ และการเพิ่มจ้างงานที่มีความหมาย จะทำให้ค่าใช้จ่ายของธุรกิจ และสังคมลดลง ป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเสียของระบบชีวิตและความเป็น ปึกแผ่นทางสังคม ตัวอย่างเช่น ในการออกแบบรถยนต์ใหม่

2) การเลียนแบบระบบชีวิตหรือการจำลองแบบของชีววิทยา (Biomimicry) คือ การออกแบบใหม่เกี่ยวกับผลผลิตบนแนวทางต่าง ๆ คล้ายกับเรื่องทางชีววิทยาในลักษณะที่เป็นวงวิญญู ไม่มีความสิ้นเปลือง และปราศจากความเป็นพิษ ทำให้มีผลผลิตที่ดีกว่าขึ้นมาในต้นทุนที่ต่ำกว่า มันจะแปรเปลี่ยนทุกสิ่งทุกอย่างที่ผลิตไปสู่อาหารที่เป็นธรรมชาติที่จะไปเป็นปุ๋ยหรือ สารอาหารทางเทคนิคซึ่งย้อนกลับไปสู่การผลิตใหม่อีกครั้ง ดังนั้น การกระทำ โดยการออกแบบระบบอุตสาหกรรมใหม่ให้เหมือนชีวิต ซึ่งในระบบชีวิตไม่มี ของเสีย เพราะว่าของเสียของสิ่งมีชีวิตหนึ่งกลายเป็นอาหารหรือสิ่งที่มี ประโยชน์ของสิ่งมีชีวิตอื่น ซึ่งจะต้องออกแบบให้มีการใช้วัสดุซ้ำในระบบปิด พร้อมกับกำจัดความเป็นพิษ นอกจากนี้การสร้างวัสดุก็ควรเลียนแบบสิ่งมี ชีวิต เช่น ไຍของแมงมุมซึ่งมีความเหนียวมากและแข็งแรงเท่า ๆ กับโพลีเอรามิด หรือไฟเบอร์เคพลาร์ ซึ่งได้นำเอาไปทำเสื้อเกราะกันกระสุน (Bullet-proof vests) ซึ่งการทำเสื้อเกราะกันกระสุนปืน บริษัทผู้ป้องกันต้องการกรดกำมะถัน เตือดและสิ่งที่เล็ดออกมาด้วยแรงดันสูงเพื่อผลิตไฟเบอร์เคพลาร์ ส่วนเจ้า แมงมุมกระทำสิ่งเหล่านี้โดยไม่ต้องใช้กรรมวิธีที่สิ้นเปลืองหรือยุ่งยากดังกล่าว นี้เลย ปัจจุบันมนุษย์ได้สังเคราะห์วัสดุขึ้นมาใช้กว่าแปดหมื่นชนิด วัสดุเหล่านี้ได้ ตกค้างตั้งแต่ในบรรยากาศระดับสูงจนถึงกันทะเลลึก

3) เศรษฐกิจแบบบริการและไหลลื่น (Service and Flow Economy) คือ จะต้องเปลี่ยนแปลงแบบจำลองทางธุรกิจโดยการเปลี่ยนจากการขายสินค้า ไปสู่การให้บริการในลักษณะเลื่อนไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นไปทั้งสองฝ่าย ระหว่างผู้ให้บริการ (หรือผู้จัดหา) และผู้บริโภคที่รับบริการ เพื่อเป็นการ ประหยัดทรัพยากรและกระทำในลักษณะที่ย้อนกลับเป็นวงวิญญู การเปลี่ยน ความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค เดิมผู้บริโภคซื้อสินค้า เช่น

รถยนต์ ตู้เย็น ฯลฯ แต่ตามยุทธศาสตร์ใหม่นี้ ผู้บริโภคซื้อหาบริการที่มีการไหลลื่นสะดวก ได้แก่ การซื้อบริการการใช้รถยนต์ ตู้เย็น ฯลฯ โดยรถยนต์หรือตู้เย็นนั้นยังคงเป็นทรัพย์สินของบริษัทผู้ผลิต หากมีสิ่งใดชำรุดหรือเสียหาย บริษัทผู้ผลิตจะซ่อมแซมหรือนำเครื่องใหม่มาเปลี่ยนให้ทันที เป็นบริการที่สะดวก ไหลลื่น โดยการปฏิบัติเช่นนี้บริษัทผู้ผลิตก็จะออกแบบการผลิตสิ่งของที่คงทนไม่เสียหาย หรือสามารถนำสินค้าที่ชำรุดแล้วกลับมาซ่อมใช้ใหม่ได้อีก แนวทางนี้ บริษัทต่าง ๆ กำลังทำให้มันค่อย ๆ ปรากฏขึ้นมา เพื่อนำไปสู่การบรรจบพบกับคุณค่าที่เปลี่ยนไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องการหนทางที่ดีที่สุดด้วยราคาต้นทุนที่ต่ำสุด แน่นนอน นั่นเป็นที่ที่ธุรกิจใด ๆ ก็ตามควรจะเป็นและไปให้ถึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ประหยัดทรัพยากร จากรายได้ที่ลดลงสู่ต้นทุนที่ลดลง และ James Womack เรียกแนวความคิดนี้ว่า “the Solutions Economy”

4) การลงทุนในทุนธรรมชาติ กำลังมีการลงทุนใหม่กันอีกครั้งในการฟื้นฟู การผดุงรักษาเอาไว้ และการขยายคลังสินค้าของทุนธรรมชาติ เช่น ดั่งที่นายทุนหรือนักทุนนิยมซึ่งมีความรอบคอบสุขุมกระทำกัน นั่นเป็นก้าวอย่างหรือขั้นตอนที่ง่ายมาก เพราะพระเจ้าเป็นเจ้าของได้เป็นผู้สร้างผลผลิตขึ้นมา มนุษย์เพียงแต่ไม่ต้องไปยุ่งกับเรื่องนั้นและปล่อยให้ชีวิตเจริญงอกงามไปตามความสามารถ เมื่อมีโอกาสเท่านั้น สิ่งนี้ได้สร้างคุณค่าทางธุรกิจเพิ่มขึ้น นั่นคือ เป็นการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติขึ้นมาใหม่ เพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ทุนธรรมชาติ เช่น ปริมาณและคุณภาพของสัตว์น้ำ ทั้งนี้เพื่อให้ชีวภาค (Biosphere) สามารถสร้างบริการระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติที่มากขึ้นทดแทน ตัวอย่างเช่น บริษัทใหญ่ ๆ ในแถบตะวันตกตอนกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เปลี่ยนสนามหญ้านอกอาคารสำนักงานใหญ่ไปเป็นทุ่งหญ้า ต้นทุนในการกระทำดังกล่าวและการดูแลรักษาจัดว่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับสนามหญ้าในเชิงพาณิชย์ ความเปลี่ยนแปลงนี้ได้สร้างชุมชนหลากหลาย และความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งที่มีชีวิตขึ้นมามากมาย เต็มไปด้วยดอกไม้ที่งดงามบานสะพรั่งและผู้คนจากทุกสารทิศของประเทศต่างมาชื่นชม สำหรับทุ่งหญ้าและพืชพรรณเหล่านี้

มันต้องการการดูแลเพียงเล็กน้อยและรักษาตัวมันเองให้มีสุขภาพที่ดีโดยไม่ต้องมีการรดน้ำ การใช้ปุ๋ย หรือสิ่งอื่นใดเลย ทั้งนี้เพราะมันเป็นคือสิ่งที่ได้รับการออกแบบขึ้นมาเพื่อเจริญเติบโต ณ ที่นั้น

ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) Rocky mountain Institute ได้ออกเอกสารชี้ว่า ภายหลังจากมีการเผยแพร่หนังสือทุนนิยมธรรมชาติแล้ว ได้มีบริษัทจำนวนมากเริ่มต้นนำหลักการและยุทธศาสตร์เหล่านี้ไปใช้ เช่น อินเตอร์เฟส ไนกี้ รีโก้ เซลล์ บริสตัล-ไมเออร์ สควิบ์ และโซนี่ นอกจากนี้ ยังพบแนวโน้มสำคัญในดัชนีดาวโจนส์ของกลุ่มที่ยึดแนวการพัฒนาที่ยั่งยืน (Down Jones Sustainability Group Index - DJSGI) โดยพบว่า ในผลประกอบการของกลุ่มบริษัทชั้นนำร้อยละ 10 ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) มีอยู่ 236 แห่งจากอุตสาหกรรม 68 สาขา ใน 21 ประเทศ มีมูลค่าเงินทุนสูงถึง 5.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 19 ของดัชนีดาวโจนส์โลก (Dow Jones Global World Index)

เอกสารนี้ยังชี้ต่อไปว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนมีบันได 5 ขั้น ได้แก่

- 1) การนำแนวคิดทุนนิยมธรรมชาติไปปฏิบัติ
- 2) การสร้างรูปแบบการปกครองใหม่ โดยประสาน 3 ฝ่าย ได้แก่ องค์กรพัฒนาเอกชนหรือเอ็นจีโอ ธุรกิจเอกชน และรัฐบาลเข้าด้วยกัน
- 3) การให้กู้ยืมรายย่อย (Micro-lending) เช่น กรามีนแบงก์ (Grameens Bank) ในประเทศบังกลาเทศ (รวมทั้งธนาคารคนจนในประเทศไทย)
- 4) การศึกษาและการสื่อสาร การศึกษาควรพัฒนาคนอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการสอนให้เคารพผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ฝึกคนเพื่อไปประกอบอาชีพ
- 5) ยึดหลักปลอดภัยไว้ก่อน (Precautionary Principle)

กล่าวโดยสรุป ลัทธิทุนนิยมธรรมชาติได้รับการวางอยู่บนแนวทางที่ธรรมชาติทำงานตามที่เป็นจริง ไม่ใช่ในหนทางที่เราปรารถนาให้ธรรมชาติทำ (ทุนนิยมธรรมชาติ, ม.ป.ป.) ถ้าหากว่ามนุษย์ปฏิบัติตามหลักการทั้งหลายของบรรดานักทุนนิยมธรรมชาติ เกมของเทคโนโลยีชีวภาพในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ของการลงทุนในทุกวันนี้จะไม่ถูกกระทำแน่นอน และโลกก็จะปลอดภัยกว่าและเป็นประชาธิปไตยมากกว่า นี่คือเหตุผลที่ว่า ทำไมพืชตัดแปลงพันธุกรรมจึงลดราคาไปในเชิงการค้าทุกวันนี้ ส่วนพืชซึ่งไม่ได้ตัดแปลงพันธุกรรม ราคากลับสูงขึ้น ๆ ตามลำดับ อนึ่ง การพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับการปกครองในระบบประชาธิปไตยนอกจากแนวคิดทุนธรรมชาติแล้ว ยังมีแนวคิดที่อาศัยกลไกตลาดซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจที่ดำเนินควบคู่ไปกับการปกครองในระบบประชาธิปไตยเช่นกัน

2. การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยกลไกตลาด (อนุช อภาภิรม, 2545, หน้า 38-44)

สาเหตุของการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนในโลกทุนนิยมนั้นเกิดจากการใช้ง่ายในภาคเอกชนในด้านการผลิตและการบริโภคที่สูงกว่าภาครัฐ โดยบริษัทข้ามชาติเป็นแกนสำคัญในการผลิตและการบริโภคในภาคเอกชน ดังนั้น จึงควรให้บริษัทข้ามชาติได้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยองค์การสหประชาชาติได้จัดตั้งโครงการ “ผลสะท้อนโลก” (Global Impact) เพื่อชักนำบริษัทข้ามชาติเข้าร่วมขบวนการของประชาสังคมโลกเพื่อสร้างสันติภาพและสืบเนื่องด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ เป็นต้นว่า การไม่อาจทนต่อการประท้วงของขบวนการประชาสังคมโลก ความต้องการโฆษณาสร้างภาพการเห็นประโยชน์ในด้านการประหยัดและเพื่อการเอาชนะทางธุรกิจ บริษัทข้ามชาติต่าง ๆ ได้รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบทางสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น ธุรกิจเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคม (Business for Social Responsibility) พันธมิตร

เพื่อเศรษฐกิจที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Coalition for Environmentally Responsible Economies) การประชุมสภาผู้นำด้านธุรกิจเจ้าชายแห่งเวลส์ (Prince of Wales Business Leaders Forum) ซึ่งได้เลือกอาสาธุรกิจโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Business for Sustainable Development) เป็นตัวแทนที่มีบริษัทข้ามชาติมากกว่า 150 บริษัท จาก 30 ประเทศ ในอุตสาหกรรมสำคัญมากกว่า 20 สาขา ประกอบด้วยผู้นำด้านธุรกิจมากกว่า 700 คน เข้าเป็นสมาชิก

สภาธุรกิจโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นได้ให้ความสำคัญแก่ ระบบตลาด เห็นว่ากลไกตลาดสามารถสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ แต่ก็ยอมรับจุดอ่อนในทางปฏิบัติของกลไกตลาดที่ไม่สามารถสร้างและกระจายการเติบโตและความมั่งคั่งให้แก่ประชากรได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น จึงได้ศึกษาหาวิธีที่จะให้ตลาดเป็นเครื่องมือการพัฒนาที่ยั่งยืนนานถึง 4 ปีและพบความสำเร็จในวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) โดยได้เสนอรายงานที่องค์การสหประชาชาติ ในชื่อที่ว่า “ความยั่งยืนโดยตลาด: กุญแจแห่งความสำเร็จเจ็ดประการ” (Sustainability Through the Market: Seven Keys to Success) โดยกุญแจแห่งความสำเร็จเจ็ดประการ มีเนื้อหาดังนี้

กุญแจแรก นวัตกรรมทั้งทางเทคโนโลยีและทางสังคม สามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตได้ นวัตกรรมจะช่วยให้บริษัทเติบโตแบบที่สะท้อนถึงความห่วงใยและค่านิยมของโลกที่เปลี่ยนไป

กุญแจที่สอง การปฏิบัติที่คำนึงถึง ประสิทธิภาพทางนิเวศ (Eco-efficiency) นั้น เป็นการรวมเอาการปฏิบัติทั้งทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันเพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพและได้สินค้าและบริการที่ดีกว่า ขณะที่ลดทอนการใช้ทรัพยากร ปริมาณของเสียและมลพิษในห่วงโซ่แห่งมูลค่า (Value Chain) ทั้งหมด

กุญแจที่สาม การเจรจากระทำโดยการตั้งหลักขั้วร่วมกัน การเห็นอกเห็นใจกัน การผ่านข่าวสารอย่างเปิดเผย การยืดหยุ่น ความสามารถในการประนีประนอมและแบ่งผลได้ การสร้างพันธมิตรธุรกิจเอกชน รัฐบาล และประชาสังคม เพื่อหาทางออกใหม่ของปัญหา

กฎแจที้สี่ การสนองและการให้ข้อมูลเพื่อการเลือกของผู้บริโภคในตลาดที่โปร่งใสและมีการแข่งขันอย่างมีศักยภาพในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต ผู้บริโภคที่มีข้อมูลมากจะสามารถตัดสินใจได้ดีกว่าว่า สินค้าและบริการใดใช้ทรัพยากรอย่างเห็นคุณค่า และเลือกซื้อตามข่าวสารที่จะนำไปสู่การปรับปรุงการบริโภคและความยั่งยืน

กฎแจที้ห้า การปรับปรุงโครงสร้างเงื่อนไขทางการตลาดที่เป็นอุปสรรค เช่น การคอร์รัปชัน การผูกขาด การกีดกันการนำเข้าและการอุดหนุน การส่งออก การแก้กฎระเบียบ การบังคับใช้อย่างเข้มงวดเพื่อส่งเสริมการแข่งขัน และการจัดให้มีระบบการถือครองกรรมสิทธิ์ที่เป็นธรรม รวมทั้งการมีระบบบัญชีที่โปร่งใส

กฎแจที้หก กำหนดค่าของโลก (The Worth of Earth) การตั้งราคาอย่างผิวเผินทำให้ตลาดอ่อนแอ นำไปสู่การใช้ทรัพยากรที่ผิดพลาด ก่อเกิดของเสียและความไม่ยั่งยืน การนำเอาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมมาประกอบการคิดคำนวณจะทำให้มีการตั้งราคาที่ถูกต้องและส่งเสริมการบริโภคที่มีประสิทธิภาพ

กฎแจที้เจ็ด ทำให้ตลาดเป็นเพื่อทุกคน ความยากจนเป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดที่ทำให้ไม่สามารถสร้างความยั่งยืนผ่านตลาดได้ วิธีที่ลดทอนความยากจนคือ การส่งเสริมตลาดที่เปิดอย่างต่อเนื่อง และมีฐานกว้างเพื่อสร้างการลงทุนและการจ้างงาน ความต้องการพื้นฐานที่ยังไม่ได้รับการสนองเป็นโอกาสทางการตลาดที่สำคัญเพื่อสร้างนวัตกรรมทางธุรกิจ

โออีซีดีหรือองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD-Organization for Economic Cooperation and Development) ซึ่งเป็นสถาบันทางวิชาการของประเทศพัฒนาแล้ว มีสมาชิก 30 ประเทศ (นับจนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2543 หรือ ค.ศ. 2000) ก่อตั้งขึ้นด้วยเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศของประเทศสมาชิกและเพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตามหนทางทุนนิยม โออีซีดีเป็นองค์การหนึ่งที่ทำให้ความสนใจเกี่ยวกับ

การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยในปี พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) ได้จัดประชุมสภาโออีซีดีระดับรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายเพื่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน การประชุมนี้มีข้อสรุปที่สำคัญ 3 ประการซึ่งมีสาระสอดคล้องกันกับแนวทางของสภาธุรกิจโลกฯ นั่นคือ โดยพื้นฐานเห็นพ้องว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนควรเป็นการผสมผสานเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันได้อย่างสมดุล แต่ก็โน้มไปในทางให้ความสำคัญแก่ด้านเศรษฐกิจค่อนข้างสูง และเป็นข้อสรุปให้รัฐบาลนำไปปฏิบัติ ไม่ใช่บริษัทข้ามชาติ เฉกเช่นในกรณีสภาธุรกิจโลกฯ

ข้อสรุปที่สำคัญ 3 ประการของการประชุมสภาโออีซีดีเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนมีดังนี้

1. มุทธากสำคัญของนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย

1.1 การวางแผนระยะยาว แต่ในกรณีที่ไม่มีการประเมินผลที่แน่นอน ก็ให้ใช้แผนเฉพาะหน้าได้

1.2 การตั้งราคาสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับผลได้ผลเสียของสังคมอย่างแท้จริง

1.3 การส่งมอบสินค้าสำหรับสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วโลก

1.4 การประหยัดค่าใช้จ่าย

1.5 การมีประสิทธิภาพทางสิ่งแวดล้อม

1.6 การบูรณาการทางนโยบาย

1.7 หลีกเลี่ยงการป้องกันไว้ก่อน

1.8 ความร่วมมือระหว่างประเทศ

1.9 ความโปร่งใสและตรวจสอบได้

2. โครงร่างนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีประเด็นสำคัญทางปฏิบัติ ดังนี้

2.1 การทำให้ตลาดทำงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2 เสริมความเข้มแข็งแก่การตัดสินใจ โดยรัฐบาลจะต้องนำเอาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มาประกอบการตัดสินใจ

2.3 ควบคุมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยสนับสนุนการทำวิจัยและการนำเอาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้ ซึ่งเป็นแก่นเรื่องของรายงานการพัฒนามนุษย์ปี 2001 ของ UNDP ที่เรียกร้องให้ทำเทคโนโลยีใหม่ที่ทำงานเพื่อพัฒนามนุษย์

2.4 จัดการความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจโลกทั้งภายในและภายนอกกลุ่มโออีซีดี

2.5 ร่วมแก้ไขปัญหาความเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ

2.6 จัดการทรัพยากรธรรมชาติ

3. การสร้างเครื่องชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่สำคัญได้แก่ การทำบัญชีประชาชาติ (National Account) ใหม่ โดยขยายจากเดิมให้ครอบคลุมถึงสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงมูลค่าของสิ่งแวดล้อม การโอนบัญชีที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเช่น ค่าใช้จ่ายในการลดและควบคุมมลพิษ การวัดภาวะการจ้างงานและต้นทุนมนุษย์ การกระจายรายได้และการบริโภคของครัวเรือน ซึ่งมีบางประเทศนำไปปฏิบัติโดยแยกเครื่องชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็น 2 กลุ่มใหญ่ได้แก่ กลุ่มเครื่องชี้วัดทางสิ่งแวดล้อม และกลุ่มเครื่องชี้วัดทางผลลัพธ์ เช่น การกระจายรายได้

อนึ่ง โออีซีดียังได้ห้วงใยประเทศกำลังพัฒนาและได้ออกรายงาน “ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Strategies for Sustainable Development 2001) ซึ่งประเทศกำลังพัฒนาสามารถปรับไปใช้ได้ ซึ่งในเอกสารนี้ชี้ว่า สิ่งที่ทำลายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศกำลังพัฒนาที่สำคัญได้แก่

- 1) ความยากจนอย่างยิ่ง
- 2) การขาดเสถียรภาพทางการเมือง
- 3) ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม
- 4) การเพิ่มขึ้นมากของประชากร
- 5) เอชไอวี/ เอดส์ และมาลาเรีย
- 6) การถูกทำให้อยู่ชายขอบของเขตเศรษฐกิจโลก

ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโออีซีดี มีหลักการสำคัญที่เน้นการใช้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง ประเทศไทยเป็นตัวอย่างที่โออีซีดียกขึ้นในด้านการใช้คนจำนวนห้าหมื่นคนในการมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 และหลักการดังกล่าวข้างต้น ได้แก่

- 1) การมีฉันทามติในวิสัยทัศน์ระยะยาว
- 2) การบูรณาการและครอบคลุม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
- 3) การมีเป้าหมายที่แน่นอน พร้อมกับการจัดลำดับความสำคัญทางงบประมาณอย่างชัดเจน
- 4) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมและเชื่อถือได้
- 5) รวมเอาการแจ้งเตือน การเรียนรู้และการปรับปรุงเข้าไว้ด้วยกัน
- 6) จะต้องนำโดยประเทศและเป็นเจ้าของโดยประชาชาติ ไม่ใช่ยุทธศาสตร์ที่ผลักดันจากภายนอก
- 7) รัฐบาลในระดับสูงต้องถือเป็นพันธมิตรและมีสถาบันทางสังคมที่ทรงอิทธิพลเข้าร่วม
- 8) ตั้งอยู่บนกระบวนการและยุทธศาสตร์ที่เป็นอยู่จริง
- 9) ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ
- 10) เชื่อมโยงระดับท้องถิ่นกับระดับภูมิภาคเข้าด้วยกัน
- 11) พัฒนาและสร้างบนความสามารถที่ดำรงอยู่

อนึ่ง ในการประชุมสุดยอดธุรกิจยุโรป 2000 ที่กรุงบรัสเซลส์ ซึ่งมีผู้นำทางธุรกิจมากกว่าหนึ่งพันคนในยุโรปเข้าร่วมนั้นได้เน้นความสำคัญของ “นวัตกรรม” และ “ความคิดสร้างสรรค์” เช่นเดียวกับสภาธุรกิจโลกฯ ซึ่งเป็นการชี้นำทางความคิดแก่ประเทศกำลังพัฒนาในระดับหนึ่ง และจะพบว่าผู้นำในประเทศเหล่านี้ได้พูดถึงการสร้างความสามารถ (Capacity Building) ว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ได้ทรงเน้นย้ำเป็นแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจ และสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัส เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และได้จัดเป็นบทความเรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2542 โดยทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้นำบทความที่ทรงแก้ไขแล้วไปเผยแพร่เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของสำนักงานฯ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไป เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 โดยมีใจความดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

ทั้งนี้ จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

รายการอ้างอิง

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ฉานินที สันตพันธ์. (2550). วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย: รัฐธรรมนูญที่แท้จริงซึ่งยังไม่เคยถูกยกเลิก. ใน *รวมบทความกฎหมายมหาชนจากเว็บไซต์ www.pub-law.net เล่มที่ 6*. (หน้า 305-326). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

ทุนนิยมธรรมชาติ. (ม.ป.ป.). วันที่ค้นข้อมูล วันที่ 23 เมษายน 2552, เข้าถึงได้จาก <http://www.midnightuniv.org/univmidnight/newpage15.htm>

สกุณี อาชวนันทกุล. (2522). ทุนนิยมก็มีหัวใจ. *มติชนสุดสัปดาห์*, 29(1498), 1-7.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. (2549). *หลักการเสริมสร้างคุณธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.

สุนทร กุลวัฒนารพงศ์. (2544). *เศรษฐกิจพอเพียง-ทฤษฎีใหม่*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2544). *เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

อภิชัย พันธเสน. (2549). *สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง*.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อนุช อภาภิรม. (2545). *การพัฒนาอย่างยั่งยืน คำตอบอยู่ในความหลากหลาย*.
กรุงเทพฯ: มูลนิธิศุูนย์สื่อเพื่อการพัฒนา.
